

tenjem ali pa je neogibno, da tudi literarna veda kot vsaka druga znanost zavrne vsakršno vrednostno dimenzijo in se zasnjuje zunaj vrednostnega sveta ali celó kot njegovo nasprotje, tj. kot čista, brezvrednostna indiferentnost.

Takó se razmišljanje o razmerju med znanostjo in literaturo izkaže predvsem kot kroženje okoli treh temeljnih problemskih žarišč današnje literarne vede — prvi je njena spoznavnoteoretska utemeljenost, drugi problem verifikacije v nji in tretji njeno razmerje do vrednostne in s tem ideološke problematike nasploh. Da so prav ti trije problemski sklopi osrednji, se izkaže z dejstvom, da se nanje vežejo vsi tisti konkretni problemi, o katerih teče najpogosteje spor v današnji literarni vedi, na primer problem interpretacije, branja, hermenevtike, historizma, metodologije in ne nazadnje razmerja literarne vede do estetike in filozofije umetnosti. To pa so seveda problemi, o katerih si svetovna in evropska literarna veda, pa tudi ta, ki se razvija na slovenskih tleh, nikakor ni enotnega mnenja, saj jih Roland Barthes razume drugače od Gerharda Bauerja, Jost Hermand drugače od Tzvetana Todorova, Jurij Lotman spet drugače od Romana Ingardena, da ne omenjamo predstavnikov slovenske literarne vede, med katerimi enotnost ni kaj večja. Prav zato je mnenja te ali one strani potrebno pretresti v okviru čim širše zastavljene problematike, da bi postalo kolikor toliko jasno, kam vodijo pota, po katerih hodi današnja literarna veda — v znanost ali morda preč od nje.

Gregor
Strniša

Ljudožerci

(Mrtvaški ples)

Ljudožerci, mrtvaški ples, je nova (tretja) drama pesnika Gregorja Strniše. Po času, ki je zelo rahlo nakazan, se dejanje odvija ob izteku druge svetovne vojne; kraj dogajanja ni identificiran, kar se v tej drami dogaja, bi se lahko dogajalo v kateremkoli zasedenem mestu, tudi v Ljubljani. Po fabulativni plati je drama še najbližje grozljivki (ljudožerci), po svojem osnovnem sporočilu pa tipično strniševska moraliteta (mrtvaški ples).

V svojem predgovoru k drami je pesnik zapisal: »Pričakujem, da bo veliko ljudi — tako ko v igri tenente — obsojalo Petra Pajóta in Florijana Faláca, pa Majdalenko, Matildo in Marto. Ne bom začuden, če jih bo nekaj obsodilo tudi pisatelja, zaradi grozovitosti, ki jih je storil Pajót s Falácovo in

Majdalenkino pomočjo — ti pa ravno zato, ker so jim sami močno podobni: kot oni so tudi naš mesar, njegova najmlajša in naš kuhar preveč lačni boljšega življenja in pri ubiranju bližnjic k temu cilju niso nič izbirčni, ker pa Pajót ni tako omikan, kot so oni, pobija kar z roko in ne z rokavico. Samo da je Pajót v vojnem pomanjkanju tudi in predvsem čisto dobesedno lačen, kar oni v našem mirnem in urejenem času pač niso. Torej je Pajót boljši od njih — na začetku svoje poti. Boljši je ravno toliko, kolikor je v ledeni in lakotni zimi boljši volk od lovca, ki se je dobro pozabaval, prespal in pozajtrkoval pri svoji priležnici, oblekel kožuh, kupljen za denar, ki ga ni prislužil z delom, ampak s premetenim podstavljanjem noge enim in lizanjem riti drugim, in vzel v roke drago puško z daljnogledom, da kaznuje in pokonča hudobnega volka . . .»

Mesar Peter Pajót si torej s prijateljem Falacem ter z ženo in hčerkami uredi v cerkvi, napol porušeni od bombardiranja, najprej zavetišče, potem pa še mesnico s človeškim mesom. Smrt se za stalno naseli med to noro ljudožersko družčino in pleše svoj nori ples vse do konca, ko ostane edina zmagovalka.

Iz te drame, ki bo v knjižni izdaji izšla pri založbi Obzorja, objavljamo v pričujoči številki drugo dejanje.

DRUGO DEJANJE

Ubogi begunci so si opomogli:

V kapeli stoji večja miza, pogrnjena z damastnim prtom, zraven sedem težkih stolov. Od desnega loka proti oknu se blešči bogata točilna miza, z dvema lepima svetilkama, ob levem mogočna blagajna. Namesto cenene zavese pokriva težek zastor razbito okno. Čisto spredaj — z desnega loka proti nam — je ravno obesil Falac bahat izvesek: PRI DVOGLAVEM VITEZU

PRVI VEČER

1 IGRA

Za mizo sedeta k igri kart Pik as in Pajot, Falac se približa in kibicira.

AS	Adut je srce.
	— Kje je vaša Marija?
PAJOT	Ne vem, kje.
AS	Hudó je z njo.
PAJOT	Kako?
FALAC	Hudó!
AS	Huda fantazija.
FALAC	Kje je Marija?

AS	Igram kralja.
	— Marija je sama.
PAJOT	Križeva dama.
FALAC	Kje je Marija?
AS	Ušla je spet.
PAJOT	Kje je Marija?
AS	Po ruševinah se skriva.
	— Pikova kraljica.
PAJOT	Srčev fant.
AS	— Leži na kamnu pod praznim podstavkom.
	Govori, ko v spanju, z razbito glavo.
	Tu objema kamnito telo device,
	tam pokleka pred belim križem.
PAJOT	Križev kralj.
AS	Srčna kraljica.
	— Tu pobere kipu odbito dlan,
	tam razbite kose kron.
FALAC	Zakaj?
AS	Sestavlja jih nazaj.
	Včasih se splazi ven iz cerkve.
FALAC	Ven iz cerkve — med ljudi?
AS	Včasih molči — včasih kliče.
FALAC	Kaj kliče?
AS	Kaj molči!

Zastor se zaziblje: Marija je vstopila skozi razbito okno in zdaj pogleda iz za zastora njena glava.

PAJOT	Križev as.
MARIJA	Rak — krojač!
AS	Sta slišala?
PAJOT	Slišala.
AS	Vidita?
FALAC	Vidiva.
MARIJA	Pek!
PAJOT	Pik.
FALAC	Pik — pok!
PAJOT	Igram kralja:
	pikov kralj.
AS	Črna karta.
FALAC	Zaigrala!
	— Prehudo ima fantazijo.
AS	Fantazija ima njo.
FALAC	Nas pa drži v kosmatih šapah
	resničnost ko medved.
PAJOT	Pik — zapik.

AS Tudi mi — ko vstaja svit —
 smo sami v hudih jutranjih sanjah
 pikova karta v pesti noči.
 Sanjamo, sanjamo črne reči —
 zbudimo se in zavemo,
 da sploh nikoli ni bilo.

FALAC Pa smo v šapah resničnosti!
 AS Je resničnost res resnična?
 FALAC Kaj je resnica,
 AS Resnica — to sem jaz.
 PAJOT Pik as!
 FALAC Črna karta!
 AS Karta kriva!
 Pika — poka:
 s r c e as!
 PAJOT Pika. Pik.
 FALAC Srce je adut!
 AS Plenka — plenka!

Pobere denar z mize.

MARIJA Muu — Lenka!

2 GLEDALIŠČE Majda — muu!

Marija se izvije iz zastora, odide k točilni mizi, prižge svetilki in začne »igrati«.

MARIJA Trari trara: komedija je prišla!
 Trara trari: prišli smo iz kleti!
 Boben poje bam brr bam,
 prilezli smo na beli dan.

Trari trara: komedija je prišla!
 Hej, hoj — kam pa, kam?
 — V komedijo na Križni trg!
 Trara trari — brr bam brr!

Sem smo prignali tele mlado,
 ima na glavi rdečo kapo.
 Hodi po dveh in govori,
 nocoj nastopa v komediji:

Tele pleza na drevo,
 da bi ujelo ptičico.
 Pristopica Turška mačka
 in za rep potegne fanta.
 Iz vodé prileze rak,
 na bregu peče pek denar.

- Jaz ti urežem rdečo suknjo.
 — Jaz ti dam zlato uro.
 — Jaz sem tele: na uro ne poznam,
 zlato ptičko rada imam!
 — To ni ptica, to je kura.
 To je jajce, to ni ura.
 Kura nese zlata jajca,
 ura dela tika taka.
 Sredi te lupine zlate
 zlata ptička čaka nate.

Iz kripte pride Matilda in gre k Mariji.

- MATILDA Tu prihaja mati krava.
 MARIJA Marija — jaz sem, tvoja mama!
 Ti si suha križasta krava:
 — Ste kaj videli mojega fanta?
 — Tele sedi na drevesu,
 v rdečem fraku, rdečem fesu.
 Na glavi stoji to drevo,
 rase navzdol, v črno zemljó:
 votla krona v zemlji gluhi —
 to ni drevo, to je rudnik.
 Tele ni, je Turška mačka,
 rog telička drži v šapah.

Skoz desni lok pride Marta in pristopi, tako da je Marija med obema.

- MATILDA Mala! Marija!
 MARTA Mama! Pojdiva!
 MARIJA Tu imaš rozinov kolač.
 Rozin ni več — luknje so še.
 MARTA Nesrečna moja mamica!
 MATILDA Hčerka nesrečna, ne moreš spati?
 MARIJA Vi ne boste jedli, mati?
 MATILDA Jaz sem preveč žalostna.
 MARIJA — Jaz pa gluha.
 — Mene straši.
 — Kaj straši peka?
 — Kapa bela!
 — Škarje imam!
 — Imam kapo.
 S sabo nosim kapo na glavi:
 zato nimam kam zbežati!

Tu prihaja naša godba:
 Spredaj prior, prior bobna.

Za njim igra županov sin,
trari trara — trara trari!

Župnik bobna z belo astro,
županov piska na podgano.
Ju že vidim, že gresta!
Nocoj prideta oba.

Gleda na desno, pod desni lok pride Majdalenka.

MAJDALENKA Oba prideta nocoj!
FALAC Kdo?
MAJDALENKA Tenente in major.
AS Lahko noč!

Majdalenka spet odhiti, Pik as zgine skoz okenski zastor. Pajot in Falac buljita v Marijo, ki strmi za Majdalenko.

FALAC Nocoj?
PAJOT Nocoj.
FALAC Tu?
PAJOT Tu.
MARIJA Majda — muu!

Matilda odhaja.

FALAC Ne boste ostali na predstavi, mati?
MATILDA Jaz sem preveč žalostna.

3 ŽALOSTINKA

Marta spremlja Matildo ven, ta se pod desnim lokom še enkrat ustavi in ozre k Mariji.

MATILDA Sredi rosne krošnje
nosiš pisano srako —
ubogo moje
drevesce mlado.

Z Marto odideta, Falac za njima, obenem zgine Pajot dol v kripto. Marija ostane sama. Ugasne eno svetilko, vzame stol, ga postavi na točilno mizo nad drugo svetilko in iz osvetljenih delov stola in njegovih dolgih senc zraste pod kretinjami njenih rok visoko v mrak nevidno, razvejano drevo. Odstopi in ga nagovori.

MARIJA DREVESU

Drevo zeleno,
zakaj žaluješ?

Si zastrupljeno
od žarkov lune?

Si orošeno
od hladne rose,
ubogo moje
drevo zeleno?

Boža te roka
lune strupene,
padla je rosa
in tebe zebe.

Od mrzle rose
si orošeno,
od lune zlobne
si zastrupljeno.

Drevo zeleno,
zato žaluješ:
si zastrupljeno
od zlobne lune,

od bridke rose
si orošeno,
drevo zeleno
ubogo moje.

Ubogo moje,
drevo zeleno,
od prve rose
si orošeno,

pred prvim svitom,
pred prvo senco,
boš pod sekiro
padlo na zémľjo.

Ugasne še drugo svetilko.

4 TEMA

MARIJA

Boš ovenelo pod udarcem sekire,
bom jaz pojedla tvoje liste, sveže.

Začne v mraku muliti nevidno listje. Iz kleti se vrne Pajot, s sekiro, izza desnega loka Falac. Lovita Marijo, ki beži in se skriva po vseh kotih in zateglo tuli. Ujameta jo in vlečeta proti kleti.

MARIJA Imaš oči: dva krožnika —
 ko sam peklenski pek, Falac!
 FALAC Me spet poznaš?
 MARIJA — Škarje imaš!
 PAJOT Me ne poznaš?
 MARIJA Rak! Rak!
 Zakaj me ščipaš s škarjami!
 Mene to hudó boli —
 odveslaj postrani stran!
 Splavaj sam nazaj v vodnjak!
 Ne me v vodnjak!
 Ne me v vodnjak!

Jo od vlečeta v klet. Zastor se zgane, pride Pik as, stopi do levega loka in prisluškuje. Iz kripe pride zamolklo tuljenje, udarec sekire — tišina. Potem začne sekira enakomerno udarjati, preglasi jo bučanje orgel iz višine. Pik as se odtihotapi v sredino kapele, prisluhne orglanju, potem se splazi nazaj za zastor. Pod levi lok stopi Falac, skoz desnega vstopi Križeva dama. Falac stoji v temi ko bel strah, v svojem predpasniku in kapi, in posluša.

DAMA Ste kaj videli mojega moža?
 FALAC Tu je ves večer igral.
 — Kdo igra?
 DAMA Pik as!
 FALAC Prior je preč. Kora ni več.
 Prior, ki nič več ne živi,
 orgla na orgle, ki jih ni.
 DAMA Odkar so ga odvlekli stran,
 ga nismo nič več videli.
 — Ste ga videli?
 FALAC Priorja?
 DAMA Mož!
 FALAC Oba.
 DAMA Še živi!

Orgle utihnejo. Falac zgine nazaj dol, Pik as spet tiho stopi izza zastora.

AS Dober večer.
 DAMA Kje si bil?
 AS Med srci in križi.
 DAMA Greš domov?
 AS Dom je past.
 DAMA Kdaj bova skup?
 AS Pik je adut.
 DAMA Daj mi poljub!

AS — Kdaj prideš domov?
Ko bo najbolj črna noč.

Zgine nazaj skoz okno, Dama odide.

5 VOJAKI

Pride Marta, v kratki črni obleki in majhnem belem sredpasniku: kaže da je zdaj tu za natararico. Prižge obe luči, postavi stol nazaj, prinese na mizo steklenico in kozarce. Za njo se vrne Matilda, v lepi večerni obleki, stopi k blagajni in zavrti ročico, da zacinglja. Tu pritečeta iz kripte Falac, z velikim krožnikom narezka, in Pajot, z belo čepico in predpasnikom. Vsi se vedejo močno poslovno. Priteče Majdalena.

MAJDALENKA Čisto vsak gumb se mu sveti
na uniformi. Krasen mož!
Samo odlikovanja so mu vzeli Nemci.

MATILDA Kar ni Laha zbežalo od tod,
ga je zgrabila roka Nemca.

FALAC Ta živi svobodno ko ptič?

MAJDALENKA Nemškemu poveljstvu mesta
se je prikupil prvi hip!
Prost koraka naokrog.

MARTA Ta je umetnik!

MAJDALENKA On je umetnik.

— Tu je izdal knjigo pesmi.

FALAC Slovenske pesmi — Italijan?

MAJDALENKA Ti ne znaš pisati — kuhati znaš!

Torej: z mize slavnega pesnika

— ta je pri nas premalo znan —

je vzel to in ono jed,

jo prebavil in šel na stran:

s v o j o klobaso nam je dal,

v novi, lepi, beli kahli,

s plavimi, rdečimi pikami —

naše nevedne ljudi obogatil!

— Kot pesnik je vzel pesniško ime,

žensko ime si je izbral:

Josipina Salamenska.

FALAC T o je pesnik!

MAJDALENKA P r a v i pesnik.

Skoz desni lok prideta nemški major in tenente, tako da mu major nizko nastavlja svojo sprehajalno paličko, tenente pa mora skakati čeznjo.

MAJOR Hop — hop — hop. Hop!

Po zadnjem preskoku se znajde tenente pred Pajotom, major pa krene k mizi.

MAJDALENKA Oče, to je gospod tenente:
slavna Josipina Salamenska!
MARTA Gospod major želi?
MAJOR Vas.
PAJOT Kaj je vaš oče?
TENENTE Z ljudmi igra.

Major grabi po Marti, ki mu nataka.

MARTA Igrate se z mano!
MAJOR Ne — delam.
MARTA Pijete!
MAJOR To je delo.
Veselja ni. Mi — delamo.
MATILDA Vsi v naši družini delamo!
FALAC Kaj dela oče?
TENENTE Igralnico ima.
MAJOR Igraj, tenente — ta, ta, ta!
MAJDALENKA Major sploh ne more brez njega!
Iz roke mu je — tako ga ima rad.
MAJOR Dol — na tla! Ujemi — na!

Tenente, ki je pritekel k njemu, počepne, major mu meče v usta kose salame.

MAJDALENKA Vse vrste umetnije zna!
MAJOR Ostanem pri vas. Na večerji.
FALAC Telečji zrezki? Čisto sveži!

Tenente pristopi k Majdalenki.

TENENTE Moram zabavati majorja.
Ubogi major je tako sam!
Igram, garam za druge ljudi.
MAJDALENKA Tenente, ti si plemenit!
MAJOR Gospod birt!
MARTA Malo je gluh.
MATILDA V prvi vojni je bil kanonir!
MAJDALENKA Pa mu je počil levi bobnič.
MAJOR Star vojak!
TENENTE Si bil tudi v vojni?
FALAC Majhna vojna — komaj praska.
MAJDALENKA Pa je bil ob oko!
MAJOR Vojak in pol!

Salutira Pajotu in Falacu, oba mu po vojaško odzdravita ob svojih čepicah. Potem major s široko kretnjo sname kapo in jo posadi na glavo Marti, Majdalenka pa jo sname tenenteju in si jo sama pokrije. Zgrabi Marto okrog pasu in obe dekleti zakorakata in zapojeta: Mi smo vojaki korenjaki . . . Falac po taktu odkoraka dol, drugi jima pritegnejo, ritmično potrjavajo in korakajo na mestu. Ob zadnjih vrsticah petja se po taktu vrne iz kleti Falac, z velikim pladnjem zrezkov. Vsi še enkrat povzamejo pesmico od začetka, tenente prime pod pazduho Majdalenko, major Marto in vsi štirje odkorakajo proti desni. V prosti roki nese major steklenico, tenente pa pladenj z zrezki, ki ga je mimogrede vzel Falacu. Ta lačno bulji za njimi.

DRUGI VEČER

6 JAMA

Okrog mize sedijo: Križeva dama, Pik as, Matilda, Pajot, neznanka. Falac nosi na mizo in sem pa tja prisede. Pik as samo pije, ostali krepko jedo in pijejo, zraven ljubimka As z Matildo, Pajot pa bulji v neznanko, ki se poi-grava z njegovo roko. Križeva dama sedi ob strani, zelo sama. Drugi so že sredi zabave in Falac je najbrž ravno obnovil priorjevo pripoved o komturju in pokaže na novi gostilniški izvesek.

FALAC
DAMA

Ta vitez je imel dve glavi!
Vem za vest, ki je bolj strašna,
ko ta o dvoglavem strahu:

O FANTU KI JE JEDEL FANTA

Zgodilo se je v naših dneh.
Resnična povest o resničnih ljudeh:
Ljudje so ujeli druge ljudi,
sovražnike sovražniki.
Sovražnik je klal sovražnike.
Zmagovalci so premagane
klali, metali v globok prepad.
Dva sta bila samo ranjena.
Vse so zmetali v črno jamo —
bila sta živa sredi mrtvih fantov.
Zmagovalci so odšli,
splazila sta se pod previs.

Reče prvi drugemu:
Umrla bova od gladu.
Namigne mu, zašepeta:

Tukaj je dovolj mesa!
 Drugemu prvi govori:
 Mrtvih nič več ne boli.
 Skrit nož iz žepa vzame ta,
 odreže mrtvaku kos mesa.
 Reže, žveči, vsako noč,
 tretjo noč dobi spet moč.

Lišaj muli drugi s sten,
 mesa mu ne da jesti vest.
 Sokove srka iz mahu,
 dan za dnevom je bolj suh.
 Pije vodo iz kotanj,
 dan na dan je bolj tenak.
 Prvi ima prejšnjo moč,
 spleza ven mesečno noč.
 Skoz zeleni gozd beži —
 spet ga sovražnik ulovi.
 Obesijo ga na drevo.

Drugi, ki je pil vodó,
 ki ni jedel, samo pil,
 preživi, ostane živ
 in se iz jame vrne v svet,
 samo, da pove ljudem,
 kako je fant pojedel fanta,
 ker je na svetu globoka jama.

7 KLET

Skoz desni lok vstopi goščarka.

GOŠČARKA Globoko nebo je polno zvezd.
 Spet bom šla gor v planino.

Pajot vidi samo še neznanko.

PAJOT Pojdi z mano, dol v kripto!
 GOŠČARKA Z vama grèm.
 NEZNANKA Čakaj me!
 PAJOT Pojedel bi te! Tako si vitka.

Odide z neznanko dol.

DAMA Plaši me kripta.
 GOŠČARKA Ni me strah noči.

AS Strah me je zvezd.
 MATILDA Ni me strah kleti.
 AS Strah me je kleti, če v nji luč gori:
 sije, sije — ne pride iz nje.

GOŠČARKA Zvezde so proste.
 DAMA Na nebu so zvezde.
 AS V črni kleti so ujete:
 vesolje je največja klet.

GOŠČARKA Nima sten.
 AS Ima zid.
 DAMA To je neznanski strah.
 FALAC Bavbav —
 znotraj votel, okrog ga ni!

GOŠČARKA Vsak človek pa je v zidu lina.
 DAMA Lina iz kleti?
 MATILDA Lina v klet.
 DAMA Kjer je bila prej lina zvonika,
 sije nocoj Večernica.

GOŠČARKA Tako blizu, da bi jo stisnila v pest!
 DAMA A daleč —
 MATILDA predaleč za naš svet.
 GOŠČARKA Zakleta kraljična na stolpu gradu.
 AS V neskončno klet zazidana luč.
 — Ve za večno življenje kdo od nas?

FALAC Jaz.
 Verujem: živi trava,
 travo pojé živa krava,
 jaz pojem kravo —
 včasih pa
 GOŠČARKA pojé kravica moža!

O KRAVI, KI JE POJEDLA MOŽA

Po jezeru sredi gorá
 plava gospod — kosmat možak.
 Na bregu leži njegova obleka.
 Obleka naredi človeka:
 tam leži boljši del možaka!
 Po travi pride lačna krava.
 Pograbi, pokusi, požre hlače,
 klobuk in suknjič, se loti srajce.
 Gospod zagleda, zaplava nazaj,
 potegne iz gobca samo rokav.
 Krava užaljena odkoraka.

Pride v hotel, nag ko Adam.
 Pravi žena: Si človek — si vrag?
 Gospod: Me nagega ne poznaš?
 Žena ga takoj pusti.
 Gospod žaluje tri dni in noči.
 Imel je ženo tako rad,
 da je spodobno kral, goljufal,
 lezel drugim gospodom v rit
 in pravil — Ne bom se kregal z ljudmi:
 jaz imam družino, ženo imam!
 Ji poklonil vsak božič krznen plašč.

Tretjo noč pa sreča cipo.
 Cipa mu pokloni siflo.
 Bil je sramežljiv gospod:
 mu je prej odpadel nos,
 preden je poklical zdravnika.
 Pobrala ga je paraliza.

Na grobu rase zelena trava,
 na njej stoji bela žalovalka,
 na belem kamnu zlat napis:
 Njegov spomin bo zmeraj živ,
 pokriva ga zelena ruša,
 nit življenja je pregriznila buša.

Neznanka in Pajot se vrmeta.

NEZNANKA	Si videla v kleti kravje meso?
GOŠČARKA	Temno je bilo. Nisem gledala.
NEZNANKA	Si tipala?
GOŠČARKA	Otipala bikov rog.
	Nocoj sem hude sanje sanjala: zunaj je bilo nočno nebo, oblačno, črno, ko globoka jama. A v sanjah, ko da sem jaz ti! V temi — ko bela góbava pega — tu bela hiša, tam bela ženska.
DAMA	— Tako kot rišejo noč otroci, ker otroci ne vedó, da je nebo, celó ponoči, zmeraj svetlejšo kakor svet.
GOŠČARKA	— Jaz pa v črni kripti ležim, ležiš, mrtva: ko da sem jaz ti. Iz črne stene se čezme sklanja neznanska nejasna volčja postava:

volkodlak, teman mož.
 Me ugrizne v tvoje mrtvo telo.
 NEZNANKA Kaj ti pove sanjska prikazen?
 Nekoč boš ti, kar sem jaz dânes.
 GOŠČARKA Jaz ne bom nikoli ti:
 vsak od nas živi na svoj način!
 — Zbežim ven. Ozvezdje nad mano.
 Eno samo. Velikansko.
 Ko križ iz draguljev se blešči.
 Sije ko sonce iz noči.
 FALAC Videla si Južni križ.
 AS Najlepše ozvezdje južnega neba!
 GOŠČARKA S hribov sem. Tako daleč nisem bila.
 DAMA A v sanjah si ga videla!

Odide. Tudi upornici odhajata, Pajot in Falac ju spremljata. Neznanka se še okrene k Pajotu:

NEZNANKA Videla sem tukaj tuja oficirja —
 ti boš pomagal, da ju bom ujela!

Vsi štirje odidejo skoz desni lok.

8 TROTAMORA

MATILDA Ko sem bila dêkle mlado,
 se mi je vsako noč sanjalo.
 Zdaj se mi sanja zmeraj manj,
 pa prišel si ti — ko iz tujih sanj!
 Ko iz norih sanj Marije.
 AS Kje je Marija?
 MATILDA Nikjer je ni.
 AS Kaj pa — kripta!
 MATILDA Spremi me!
 AS Strah me je.
 MATILDA Čakaj me!
 — Ti spijem kri, ko nočna mora!
 AS Mora iz mesa — Matilda moja!
 MATILDA Moj črni Pik — škrat iz prsti!
 AS V o l k o d l a k , ti spijem kri!
 MATILDA Te požrem! Čakaj me,
 ptičji strah iz norih sanj —
 pridem nazaj!

Odide dol. Vrneta se Pajot in Falac, z njima pride Majdalenka.

FALAC Ti nisi sanjal?
PAJOT Sanjam nikdar ne.
FALAC Iz tistih sanj
 se spominjam zmeraj več:
 mrtvi prior je stal tu
 in — pod levim lokom komtur!
MAJDALENKA Te je strah noči?
FALAC Noči me je strah.
MAJDALENKA Moro nariši na sarkofag!
 Rdeče čarovno znamenje.
 Pa ne bo prišel več ven.
FALAC Včasih sem znal lepo risati,
 zdaj mi preveč peša vid —
 pa niti koščka krede nimam.
MAJDALENKA Še boljša bo dekliška šminka!
AS Posodi mi malo svoje črtalo!

Majdalena mu poda črtalo, As načrta na prt pred sabo trotamoro, potem izroči šminko Falacu.

AS Tako narišeš norno taco!
FALAC Strah me je!
MAJDALENKA S tabo grèm.

Oba odideta dol.

PAJOT Bova igrala?
AS Nimam nič.
PAJOT Sebe imaš.
AS Nimam časa.
PAJOT Pa tu stojiš!
AS Adut je križ.
PAJOT Za sebe igraš!
AS Si Hudič?
PAJOT Ne — mesar.
AS Ne igram z Belcebubom.
PAJOT Ne igram za dušo!
AS Ampak?
PAJOT Za kost.
AS Za telo — igram!
PAJOT Boš brez njega živel?
AS Bolje ko zdaj.
 — Igram za polovico.
PAJOT Katero pa?
AS Katero hočeš:
 spodnjo — zgornjo?

PAJOT Tvoja glava ni prida.
 AS Kaj pa njena fantazija!
 PAJOT Več je vredna spodnja stran.
 AS Od pasa dol. Igram.
 — Kje je Marija?
 PAJOT Marija se igra z angeli
 in gleda ljubega Boga.
 — Križeva Kraljica.
 AS Križev kralj.
 — Torej je v norišnici?

Iz kleti pride pridušeno rjojenje.

PAJOT Najbolj nori, kar jih je.
 Ima belega paznika,
 da ne pride nazaj nihče.
 AS Pikov as.
 PAJOT K r i ž e v a s.
 AS Moj spodnji del je tvoj, Pajot.
 PAJOT Ni pomagala norna taca.
 AS Ampak ostala mi je glava!
 PAJOT Zgoraj še boš — spodaj si moj.

Iz kripte pritečeta Falac in Majdalenka, oba bleda in zmedena.

FALAC Spodaj po kleti hodi nekdo!
 MAJDALENKA Nekaj se po temnih kotih skriva!
 FALAC Ko da je postala živa
 in se v mrak splazila norna taca.
 MAJDALENKA Zarjulo je, ko žival, iz mraka!
 FALAC Kot bi, ko sva jo risala,
 mora glasno tóžila.
 MAJDALENKA Zobje so škrtali!
 FALAC Ko da je sama,
 na trdem kamnu zaškripala
 in gluho vzdihnila trotamora.

Po stopnicah iz kripte prihajajo počasni koraki: Majdalenka preplašeno zbeži na desno ven. Falac ostane, kliče za njo:

FALAC Moja Lenka! Majda moja!
 AS Moja spodnja stran je tvoja!
 PAJOT Moja ž e n a jo ima!

Matilda zatuli, še skrita za levim lokom:

MATILDA Ha!
 AS Lahko noč!
 Zbeži.

9 PREDSTAVA

Skoz levi lok pride Matilda, vsa divja in zmršena, s sekiro v desni. Falac se v strahu skriva za točilno mizo, da gleda izza nje samo njegova glava z visoko belo kapo, in od tu, ko iz varne lože, opazuje »predstavo«. Pajot se previdno umika.

MATILDA Peter Falot!
 — Zakaj si ubil najino hčer!
 PAJOT Marija ni bila moja hči.
 MATILDA Bila je moja.
 PAJOT Še je tvoja.
 Saj si jedla: v trebuhu jo nosiš.
 MATILDA Lastno meso! Otrok ubogi!
 PAJOT Vate nazaj se je vrnila.
 MATILDA Moja mala! Moja Marija!
 PAJOT Požri ta svoj mladostni greh!
 MATILDA Požrem te zato! Moje meso!
 PAJOT Ona ni bila moje meso.
 Zato se ji je zmésalo —
 Majdalenki se ne bo!
 MATILDA Ampak meni — tale hip:
 zakolni, Peter, in umri!

Vzdigne sekiro, Pajot odskoči, Matilda sekiro spet spusti in jo začne pestovati ko otroka.

V kotu kleti sem se spotaknila,
 ujela, prijela — njeno glavo!

GLAVI

Črna glava, bele oči.
 Mehki lasje, trda kri.
 Te oči gledajo čez.
 Čez valove ti lasje.
 Kaj vidijo te oči?
 Kam mrtvaški prt las visi?

Te lase sem spletala v kite,
 ko si bila majhno deklinče.
 Sem te negovala vse noči,

ko si nekoč dobila uši:
 z gostim glavnikom sem te česala,
 s petrolejem sem te mazala.
 Po tebi so bele uške lazile,
 v tebi so pele pisane ptičke.
 Si zmeraj pela, otroška glava —
 veliko molčala, glava dekleta.

Se je stegnila roka očeta,
 pa te je vzela, dekliška glava!
 Uboga glava, kje je tvoje telo?
 Si zgubila to belo telo?

PAJOT Vsi bi z njo zgubili glavo!
 MATILDA Ti, falot, boš ob glavo!

Ga lovi po kapeli, Falac mu čez točilno mizo hitro porine nož. Pajot se ustavi, okrene, Matilda visoko zavihti sekiro, moč pa jo z nožem hitro in spretno zabode v trebuh. Matilda se počasi zruši, spusti sekiro in pade z gornjim delom telesa čez mizo, ravno na trotamoro, ki jo je prej načrtal Pik as. Pajot in Falac jo zgrabita in od vlečeta dol, s prosto roko pograbi Pajot še sekiro in jo nese zraven.

FALAC Marta ti tega ne bo odpustila!

10 SVETILKI

Z desne prideta Marta in Majdalenka in začneta pospravljati.

MARTA Odpusti! Bila sem ti nevoščljiva.
 MAJDALENKA Sem že pozabila.
 Ne bodi huda,
 če sem te kdaj žalila sama!
 MARTA — Kje je mama?
 MAJDALENKA Ve Hudič, kje.
 MARTA V objemu Pika.

Potegne prt z mize.

 — Luža rdečega vina!
 MAJDALENKA Vesela gostija!
 MARTA — Bila sem pri majorju!
 MAJDALENKA S tenentejem sem bila.
 MARTA Rodila sem se nocoj!
 MAJDALENKA Celó Falacu pustila doli v kotu!
 MARTA Rodila sem se šele to noč!
 MAJDALENKA Kar sem živa, živiva skup.

MARTA A sestri sva postali nocoj, tu!
 MAJDALENKA Taki sva ko ti dve luči:
 MARTA goriva na telesu in duši.
 MAJDALENKA Je to pekel?
 MARTA Ali nebo?
 MAJDALENKA Marta, jaz te imam rada!
 MARTA Tako te imam rada, Majda!

Ugasne eno svetilko, tisto, ki jo je prejšnji večer po žalostinki ugasnila Marija.

MAJDALENKA Ugasneš jih —

Ugasne drugo svetilko.

MARTA pa je temno.
 MAJDALENKA Svetlobe ni —
 MARTA svetilka je.
 MAJDALENKA Duše ni več —
 MARTA telo je še.
 MAJDALENKA Pojdiva spat! Želim te vso!
 MARTA Pojdiva! Hočem tvoje telo!
 MAJDALENKA Telo svetilke požre temà.
 MARTA Temà je še!
 MAJDALENKA S a m o temà.

Odideta objeti skoz desni lok. V temi zaigrajo orgle.

11 DRUGA MORA

Pajot in Falac se vrmeta iz kleti, gresta proti mizi.

FALAC Bo prišel še kdo nocoj?
 PAJOT Nocoj nikogar več ne bo.

Smrt odgrne zastor. Možaka obstaneta, ko vkopana. Izza levega loka zagrmí komturjev glas:

KOMTUR V moji kripti je krvavo:
 nocoj boš slišal mrtvaško lajno.
 — Moja vrata si pomazal s šminko cipe:
 nocoj greš v moje gledališče.

Visoko pod levi lok se iztegne komturjeva roka, ki drži za njen vrh eno od obeh njegovih čelad. Falac se začne ritensko vračati pod levi lok.

KOMTUR Večerja ti je bila smešna:
 predstava bo nocoj vesela.

Falac vtakne, ko slepa kura v zanko, sam glavo v čelado. Roka zgine, ko se Falac vrača nazaj, s čelado na glavi, se stegne druga roka z drugo čelado in proti tej se zdaj ritensko pomika Pajot.

KOMTUR Ubil si ženo in otroka:
 muzika bo nocoj dobra.

Pajot prav tako sam vtakne glavo v nastavljeno čelado in ko se vrača proti mizi, jo je Falac že obšel. Trdo ko lutka sedeta vsak na eno stran mize, Pajot na levo, Falac na desno, in leseno sedita, s šlemoma na glavah. Naličnika sta napol spuščena, da v mraku komaj zaznavamo njuna obraza. Komturjeva roka zgine nazaj za levi lok in skoz ves prizor komturja sploh ne vidimo, ampak samo še slišimo njegov grmeči glas.

KOMTUR Vidiš, Pajot?
PAJOT Nič ne vidim.
KOMTUR Slišiš, Falac?
FALAC Nič ne slišim.
KOMTUR Slišiš?
PAJOT Slišim.
KOMTUR Vidiš?
FALAC Vidim.
KOMTUR Kaj vidiš skoz moj vizir?
FALAC Plamen.
KOMTUR Kaj slišiš iz moje čelade?
PAJOT Kamen.
KOMTUR Kaj slišiš, Pajot?
PAJOT Ropoče noč.
 Kamni se valijo od povesod.
KOMTUR Kaj vidiš, Falac?
FALAC Ogenj plapola.
 Za ognjem vidim — vidim, moža:

POŽERUH Mož je neznanski debeluh.
 Stoji, ko da spi, odprtih ust.
 Ima gladko golo glavo,
 razcapane hlače, mrežasto majo
 in debele gole roke.
 — Nad ognjem visi črn kotel.
 Obsijana puščava okrog in okrog.
 A črno, ko šotor, nad njo nebo.
 Na strehi šotora zlata zastava,
 ob plahtah kriva ogledala.
 Stojijo v puščavi okrog in okrog.
 V teh ogledalih odseva mož:
 v enem je večji debeluh,
 v drugem dolg in suh ko duh,

v tem je majhen ko rdeč balonček,
v onem, ko siva gora, ogromen.
Ena so bliže, druga so daleč:
tu je mož vitez, tam je spaček.
Daleč so ena, druga so bliže:
v tem je mož sam, v onem po trije.

Mož ima tetovirani na rami
razkoračeno ženo, plesalko na glavi.
Na drugi rami igra na rog
in drži v dlani svoj rog mož.
Ima tetovirane vse lahti
s plavimi, rdečimi risbami:
Zvezdogled gleda z daljnogledom
rogato in repato zvezdo.
Tu bradač zvezdo gleda,
tam pelja v karjoli sin očeta.
Ded je sedel na cvet, ko metulj,
v mrežo ga je ujel vnuk.
Nag dojenček vleče v gostilno
na vrvi na kahli debelo dojliljo.
V sekretu pleše učenjak —
pujs se po zraku v svet pelja.
Pisatelj piše na stari kahli —
v naslanjaču v fraku kruli prašič.

KOMTUR
FALAC
KOMTUR
FALAC
KOMTUR
FALAC
KOMTUR
FALAC
KOMTUR
FALAC

Kaj vrti v rokah možak?
Belo debelo cvetačo ima.
Ni bela cvetača.
Je debela glava.
To ni listje.
Ročice zelene.
Ni debel pecelj.
Je kratko telo.
Kdo je to?
To sem jaz!
Glava-cvetača ima moj obraz.
Moj nos, moja usta ima cvetača,
na cvetočem nosu moja očala.
To je smešno: od smeha imam solzne oči —
tudi cvetača se smeji!
Možak vrže cvetačo, moja —
glavo v kotel, v vrelo vodo!
Kje si?
V kotlu, čisto gluh
in očala so mi padla z nosu!

KOMTUR
FALAC

A vidim okroglo notranjo steno,
 na steni kotla podoba veselo,
 v črno steno je vrezana
 okrog in okrog zgodba narisana:
 Tat na stolu sodnika sedi,
 visi na vislicah sodnik,
 pod njim si pere morilec rit,
 ubito dekle sodi sodnik,
 ni sodnik — ampak tat-žepar,
 je ukral obešencu ključ iz žepa,
 muza se ko pečen maček,
 na sodnikovo ženo polaga tace,
 ni žena sodnika — je ubita deklè,
 dêkle ni — je vedro smetane.

KOMTUR
 FALAC
 KOMTUR
 FALAC

Kaj drži možak v rokàh?
 Leseno strupeno zeleno kad.
 Kaj je pognalo iz kadi?
 Krop v kotlu zmeraj više kipi:
 na vrhu pene pleše cvetača.
 — Iz kadi je pognala kapa.
 Bela kapa iz črne prsti.
 Možak jo na glavo posadi.
 Kaj ima mož?
 Oči nima!

KOMTUR
 FALAC

Gladka koža ves obraz pokriva.
 Ni nosu, ni ušes, ni jezika v ustih:
 za ustnami luknja, na sencih luknji.
 Brez uhljev glava, brez jezika usta:
 mož je gluha, mož je mutast.
 Ni oči. Ni ušes.
 Mož je gluha. Mož je slep.
 Telo brez obraza se s trebuhom smehlja,
 mojo kuhano glavo ujame v dlan.
 Glava-cvetača je vstopnica:
 možak ima cirkus, sam sebi igra.
 Široko odpre široka usta —

KOMTUR
 FALAC

Kje si, Falac? Kam si padel, kuhar?
 V okroglo dvorano, rdečo noč.
 Na sredi je želva, brez glave in nog.
 En sam rožen oklep je želva,
 v oklepu se vrte kolesa.

KOMTUR
 FALAC

To ni želva
 To je mlinček.

KOMTUR
FALAC

To ni mlinček.
To je sinček
debeluha-požeruha.
Ko mati ga nosi sredi trebuha.

Okoli se v krogih lovijo leseni
možički, zeleni, rumeni, rdeči,
iz igre Človek ne jezi se.
Med tekom si kličejo smešnice.
Pajacek pajacka brčne v rit,
ta pa v želvo odleti.
Zgrabijo ga zobata kolesa,
v žaganje ga zmelje želva.
Iz luknje v stropu, na spraznjeno mesto,
že jadra s pisano marelo
nov možic — v roki lonec čaja,
šal okrog vrata, na nogi copata.
Drugo je zgubil — pred njim frči.
Leseni fant se za zdravje boji!
— Umiram od smeha v veselem trebuhu!

KOMTUR
FALAC

Ta svet, podoben požeruhu,
ki požira vas, ljudi —
Umiram od smeha v veselem trebuhu!
Spusti me ven! Odpri! Odpri!

Smrt v oknu se zgane, zdrsne naprej do mize, se vzpne nanjo in nasloni na koso, da visi njeno rezilo ravno nad Pajotom. S koščeniimi prsti levice pa začne prebirati svoja rebra ko strune glasbila.

PAJOT

MLIN

Noč težke kamne kotali.
S koščeniimi prsti okostnjak
na lastna koščena rebra igra.
Od te šklepetave glasbe
se druga na drugo vzdigujejo skale.
Kost na kost gluho šklepeta,
kamen na kamen suho ropota.
Škripajo kamni, na vseh straneh
rase šum kamnitih sten.
Kamen na kamen treska, škriplje:
rase stena, rase više.
Trdi prsti hitreje igrajo:
kamen ob kamen mi udarja nad glavo.
Od vseh strani ropotanje skal —

kaj gradi s petjem lastne lajne mrtvak?
 Stoka strop. Škripa zid.
 Zida stolp? Zida mlin?
 Težki kamni se vrte:
 kamnit jok, kamnit smeh.

KOMTUR To ni stolp.
 PAJOT To je mlin.
 KOMTUR To ni mlin.
 PAJOT To je stolp navzdol.
 KOMTUR Kaj je stolp v tla?
 PAJOT To je klet.
 KOMTUR Večna ječa debelih sten.

TRETJI VEČER

12 SLEPA MIŠ

MARTA Oče, kje je moja mama?
 PAJOT Mama prodaja okrog obleko.
 MARTA Naga! Pod zémljo!
 FALAC T a m pa ni mama!
 MARTA Mama moja!
 PAJOT Še je tvoja.
 FALAC Si jedla zjutraj?
 PAJOT I m a š mamo:
 sredi trebuha.
 FALAC Saj si jedla.
 MARTA Mama! Mama! Jaz sem nesrečna!
 Bila sem slepa! Mama! Mama!
 PAJOT Kam pa greš?
 MARTA Po policaja!

Falac ji zastavi pot, Pajot jo zgrabi od zadaj za roke, Falac ji urno potegne predpasnik čez glavo in ga krepko zaveže za vratom. Pajot jo spusti, Falac jo zgrabi za rame in zavrti.

FALAC Ti kar pojdi, slepa miš!

Marta se lovi okrog, možaka jo begata s klici od vseh strani.

MARTA Na pomoč! Na pomoč!
 FALAC Ti loviš!
 PAJOT Ti loviš!
 MARTA Major! Major!

FALAC Ku-ku!
 PAJOT Ku-ku!
 MARTA Sinoči sem še gorela ko sveča.

Mirno obstoji na mestu.

PAJOT Dogorela.
 FALAC Izgorela!
 PAJOT Debelo glavo imaš, Marta.
 FALAC Marta, nimaš več obraza!
 PAJOT G l a v e ne boš več imela.

Marta zaman poskuša razvezati vozal na tilniku.

FALAC Si ujeta!
 PAJOT Slepa miš.

MARTA OTROŠKE IGRE

Smo se igrale slepe miši
 punčke z mamo, v stari hiši:
 oči smo zavezale mami
 in jo vlekli za predpasnik
 — zdajle spet vidim tiste rože —
 na njem so bile plave rože.
 Plavih vrtnic nima svet.
 Me smo plesale okrog nje:
 Mama, mama! Ti loviš!
 Mama, mama! Slepa miš!
 — Marija, jaz — in — Majdalenka!

Moža jo zgrabita in odvlečeta v klet.

Majdalenka! Majdalenka!
 Majda! Majda!
 Lenka! Lenka!

13 SVATA

Oba se spet vrmeta iz kleti.

FALAC Peter, lepo nam bo zdaj tukaj:
 jaz, ti, Lenka — mi trije skupaj!
 PAJOT Lepo tiho: brez te glasne Marte.

Pridejo: major, z velikim šopkom rdečih rož, tenente in Majdalenka.

MAJOR Prosim za roko vaše Marte!

PAJOT Kako?
 TENENTE Marto hoče!
 PAJOT Kdo?
 TENENTE Major!
 MAJDALENKA Major!
 PAJOT Dobil jo bo.
 FALAC Ne samo roko — tudi rit.

Zgine v klet, Pajot stopi proti desni in gleda ven. Major da šopek tenenteju, ta ga poda Majdalenki, ki ga postavi v vazo.

TENENTE Torej bomo slavili nocoj!
 MAJDALENKA Svat moje Marte, moj tenente!
 PAJOT Razločim vsako zvezdico Rimske ceste.
 TENENTE V razvalini zvonika visi polna luna!
 MAJDALENKA Ko svatovski zvon, s črnega trama —
 TENENTE zlata, ko nad morjem juga.
 MAJDALENKA Si kdaj bil na južnih morjih?
 TENENTE Jaz sem bil na vseh otokih.
 MAJOR Si tam srečal kanibale?
 TENENTE Jaz sem jim postal prijatelj:
 zmeraj raje so me imeli!
 PAJOT So te spekli in pojedli?
 MAJOR Je padel v vodo iz riti spet ven,
 je plaval po morju, priplaval sem.
 MAJDALENKA Povej nam kakšno strašno zgodbo!
 Lepo, vročo zgodbo z juga!

14 KRALJI

TENENTE KRALJEVSKE IGRE

Med otoki Noncisono
 leži laguna Sullaluna.
 Na slani vodi na kolih hiša —
 črna grba jo pokriva.
 Tu živijo kanibali:
 vsi so mladi, vsi so kralji.
 Tu živijo ljudožerci:
 vsi so lepi in debeli.
 Kadar vstaja polna luna
 in je zrcalo vsa laguna,
 po turško sede v črni palači:
 vsi so pravi, vsi so lačni.

Potegne iz žepa odbito belo roko kipa, gre z njo po mizi.

Ko je polnoč, prikoraka
 bela roka okostnjaka.
 Gre po prstih, ko trd pajek.
 Kogar zgrabi, ta bo prase.

Za šalo položi marmorno rokico na vrat Majdalenki, ta zavrisne.

Ko so siti vsi do kraja,
 luna v morski val zahaja,
 z druge strani vstaja sonce,
 vsi zaspijo dobre volje.

Drugo noč, ko se zbudijo,
 zaigrajo lepi igro.
 Je prefinjena in mila:
 en kralj igra mučenika,
 drugi kralj pa siromaka,
 steza dlan in bridko plaka.

Mučenik močno trpi,
 oblečen je v svetniški sij.
 Oni ubogi siromak
 hodi okoli čisto nag
 in igra na vijolino:
 — Jaz imam ženo in družino!
 Hišo sem kupil, otrokom kahle —
 plačaj mi cipo: nimam pare!

Hujša je usoda mučenika:
 nima časa, časa nima.
 Gara ko mravlja noč in dan
 za pravično stvar. Prigaral je grad.
 — Hudobni svet mi je ukral,
 ko tat zlato uro, čas!
 Okrogel sem ko sodček vina,
 a časa za veselje nimam.
 Imam vse tri razsežnosti,
 a čas je nič, zato me ni:
 kar nima časa, ne obstaja!
 Vstaja ko privid iz zraka,
 ko privid se v zrak razblinja:
 nima časa — časa nima!
 — Če sta svetnik in berač
 ena oseba, isti kralj,
 je igra tako presunljiva,
 da te ščemi in skominja.

Sam sem tam sedel med kralji,
s krono iz koščic na glavi.
Gledal igro, sam igral
in se vrnil živ in zdrav.
Jedel prase, vino pil
in se vrnil cel in živ.

Falac se vrne iz kleti s pladnjem zrezkov.

FALAC	Kdor ni videl nič sveta,
TENENTE	ta je slabo in nič ne zna.
	Samó tisti, ki potuje v svet,
	je učen gospod — in dobro je!
	Si bil ti povsod okrog?
	Povsod.
	V Litiji in Parizu.
MAJDALENKA	Si celó v Parizu živel?
TENENTE	Ah, Pariz! Moj drugi dom!

Vsi posedejo, večerjajo in pijejo.

MAJOR	Kje je nocoj moja Marta?
PAJOT	Kaj?
TENENTE	Kje je naša nevesta!
PAJOT	Saj je vaša.
FALAC	Zmeraj bolj!

Opazuje, kako je major Martino meso.

PAJOT	Saj vam ni ušla nocoj.
FALAC	Jutri zjutraj ga bo zapustila!
MAJOR	Pustila — Marta!
FALAC	Marta je vaša!
	— Šalim se. Vaša je. Ne vidite?
MAJOR	Ne vidim svoje mesnate Marte.
PAJOT	Kaj?
TENENTE	Kam ste skrili nevesto!
PAJOT	Nevesta ima nocoj delo.
FALAC	Z Marto nekaj delajo!
MAJOR	Kdo?
FALAC	Brez skrbi!
MAJOR	Kaj počnejo z njo!
FALAC	Nič zaljubljenega, major!
	Marta jim samo daje hrano.
	Večerjo jim je pripravila,
	zdaj pa skup večerjajo.

Majdalena neha jesti, začne krepko piti.

15 ZVEZDE

MAJOR	Ljudje kar naprej jemo.
TENENTE	Jemo in ljubimkamo!
PAJOT	Zajtrkujemo, kosimo, večerjamo.
TENENTE	Po večerji se v postelji ljubimo.
FALAC	Pred zajtrkom kaj popijemo.
MAJOR	Vse kar je, zmeraj jé.
	Trava jé prst.
TENENTE	In pije žarke.
MAJDALENKA	Nas pije smrt.
MAJOR	Krava jé travo.
FALAC	Mi jemo kravo.
TENENTE	In volkovi telice.
MAJDALENKA	In med sabo se požro.
MAJOR	Celó rastline jedo rastline.
TENENTE	Rudnine in sonce pije hrast — drevo objeda nežen bršljan.
MAJOR	Rastline, živali se žro med seboj.
MAJDALENKA	Tudi ljudje jedo ljudi.
TENENTE	Kanibali verujejo, da pride vate moč požrtega.
PAJOT	Vsako meso dobi moč od mesa.
MAJOR	Kar je, jé. Jé, da je.
TENENTE	Svetu vlada zakon lakote.
FALAC	Fant reče dekletu: Pojedel bi te!
TENENTE	— Požrla te bom, pravi dekle.
MAJOR	Žre svetovje.
TENENTE	In mali svet: lačen bacilček bacilčka poje.
FALAC	V tem telesu je prava gostija:
TENENTE	živalca živalco, rastlino rastlino požira v rdeči temi teles.
FALAC	V teh mračnih dvoranah peklenških nebes kanibalske požrtije!
MAJOR	Svetu vlada zakon sile.
PAJOT	Velike ribe — majhne ribe.
MAJOR	Vesoljstvo žre.
PAJOT	Žremo mi.
MAJOR	Žro najmanjši drobci snovi.

Jedra snovi so mali kralji,
okrog njih plešejo dvorjani.

— Veseli, debeli vladar zraka
 raje igra siromaka,
 ko da umira, roki steza:
 pa zgrabi z vsako enega
 dvorjana kralja — reveža,
 dveh malih kraljev, ki ima
 vsak samo tega enega podanika.
 Skupaj potlej vsi trijé
 — kralja vode in kralj zraka —
 plešejo z dvorom ringaraja:
 tako je nastal gluhi svet,
 hladni, mračni svet vodá.

V Soncu pa — in svetlih zvezdah —
 se rode vsak hip kraljestva
 novih kraljev. Tak kraljič
 je večji, se bolj zablešči,
 ker sta se ujela dva samá,
 zagrizla eden v drugega.

MAJDALENKA	Ko sestrici strastni.
TENENTE	Ko fant in fant.
PAJOT	Ko junca na paši.
FALAC	Ko v kleti par.
TENENTE	Na majcenem robčku v najmanjšem kotu.
MAJOR	Kaj vemo mi o prostoru!
Kaj, o njegovi majhnosti —
dobro vemo samo eno:
vesoljni zakon je zakon snovi.
Težnost je lakota mrtvih stvari.
— Jedro, bacil, bilka, Sonce:
jé in pije vse vesolje.
MAJDALENKA	Sebe jé, kdor nima drugega.
TENENTE	Živ zakopan, svoje prste sesa.
MAJDALENKA	Nas požirajo lastna telesa.
MAJOR	Pije sámó sebe zvezda.
PAJOT	Same sebe jedo zvezde?
MAJOR	Zato so vroče in bleščeče.
PAJOT	Zato, ker sebe požirajo?
MAJOR	De la jo — in svetijo.

Majdalenka stopi od mize in ob strani s kretnjo in plesom igra zvezdo, ki o njej pripoveduje major.

ŽIVLJENJE ZVEZDE

Zvezde so samomorilci.
Sebe jedo v veliki praznini.
Počasi počasi se ubijajo,
a zmeraj svetleje sijejo.

Rdečelaska, majhna, živa,
postane lepotica v tančicah,
postane kraljična zlatolasa —
kraljična kraljica veličastna.
Ko spomin na otroška leta,
jo ogrinja obleka rdeča.
Zdaj je mogočna in bolj hladna:
to je zvezda velikanka.
Kot se spodobi veliki kraljici,
pleše v škrlatni krinolini
in škrlatno tiaro vladarja
nosi hladno čelo, ponosna glava.
Ko mogočna, dobrotna kraljica
nam iz daljav prijazno mežika.

Postara se. Lasje so beli.
Odloži krono. A še sveti.

Če je zvezda dovolj krepka,
spije lastne krvi na vedra:
zasiže v hipu ko milijone sonc —
če je imela resnično moč.
Sijejo biseri njene krone
svetleje ko prej — a tone, zatone.
Vse nebo žari od njene slave,
je cesarica — a pade, pade.
Naenkrat je ni. Je mrtva? Ugasnila?
Bel mrtvaški prtljaj skriva.

PAJOT
MAJOR

PAJOT
MAJOR

FALAC

Je umrla?
Ne — živi.
Pod prtom pleše, se vrti
okoli sebe, ko baletka,
se hitro, hitro suče zvezda.
Potem umre?
M o r d a umre.
A pleše do smrti dan in noč.
Odpleše v smrt. To je lepo.

MAJOR

— Če pa ima največjo moč,
 če je dovolj mogočna, do sebe kruta,
 potem postane črna luknja.
 Črna luknja, brez luči:
 v črni špilji črn polip.
 Kar v svoje lovke ujame,
 ne pride več iz črne jame.
 V lastni kleti sama živi.
 Tam je ona. Luči ni.
 Sába svetloba, če pade v past,
 ne prisije ven nazaj.
 Vse, kar zaide v njeno klet,
 ne pride nikdar več iz nje.
 Klet je odprta na stežaj,
 iz nje pa ni poti nazaj.
 Zunaj so sama vrata, odprta,
 znotraj je ječa, za večno zaprta.
 Ječa je globlja dan za dnem.
 Kam se pogreza? Samo zvezda ve.
 Tu je umor in samomor —
 če si močan, močan dovolj!
 — To je konec. To je zmaga:
 odprta in zaprta vrata.

FALAC
MAJOR

Ste vse to sami spoznali?
 Drugi. Odkrili so učenjaki.
 Ampak učene knjige sem bral:
 to učenost nocoj vam podáril —
 prav od srca.

PAJOT
MAJOR

Kakšen dar?
 K tebi hodijo goščarji v vas —
 kdaj jim bova nastavila past?

Glazen pok zamaška: Majdalenka je odprla steklenico šampanjca.